

ПСИХОЛОГІЯ І СОЦІОЛОГІЯ
У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ НАУКИ

УДК 376.014.6:005.642.4(477)

<https://doi.org/10.28925/2311-2409.2025.4314>**Павлюк Р.,**

заступник декана з науково-методичної та навчальної роботи,
доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук, доцент
email: r.pavliuk@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0002-8957-6158

**СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

Стаття присвячена вивченню особливостей системи забезпечення якості освіти майбутніх фахівців зі спеціальної освіти на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти в Україні.

На основі аналізу сучасних українських досліджень визначено, що провідними в Україні й досі є теоретичні методолого-концептуальні підходи до вивчення та розроблення цієї проблеми. На сьогодні не представлено жодного комплексного практико-орієнтованого дослідження, у якому були б проілюстровані чи проаналізовані конкретні шляхи забезпечення / підвищення якості підготовки фахівців зі спеціальної освіти. На відміну від українських досліджень зарубіжні пропонують конкретні практико-орієнтовані підходи до системи забезпечення якості освіти майбутніх фахівців зі спеціальної / інклюзивної освіти.

Для проведення дослідження використано два критерії: наявність акредитації від НАЗЯВО (свідчення про якість навчально-методичного забезпечення, кадрового забезпечення тощо відповідно до критеріїв акредитаційної експертизи) та привабливість освітньої програми (обсяги поданих заяв, кількість зарахованих здобувачів тощо за даними вступної кампанії 2023 року, порівняно з такими ж показниками у 2024 році в Україні).

Встановлено, що за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти 18 (33 %) із 54 освітніх програм мають акредитацію від Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, одна з-поміж них має акредитацію із визначенням «зразкова», 26 (48 %) — мають акредитацію від Міністерства освіти і науки України, 6 — статус «умовна (відкладена) акредитація» та 8 (14 %) — статус «не акредитована». Щодо другого (магістерського) рівня вищої освіти, то із 55 освітніх програм 26 (47 %) акредитовано НАЗЯВО, 2 із них із визначенням «зразкова», 20 освітніх програм (36 %) акредитовано Міністерством освіти і науки України, 6 (10 %) — мають умовну (відкладену) акредитацію та 4 (7 %) — не акредитовані.

Відповідно до визначеного другого критерію встановлено: абітурієнти при поданні заяв віддавали перевагу провідним закладам України у містах Львів та Київ. Також перевага для подання заяв надавалась університетам України, які знаходяться на заході країни, що є закономірним у межах безпечових умов. У 2024 році абітурієнти в основному обирали акредитовані освітні програми, проте не в усіх університетах вони є від НАЗЯВО — 4 ЗВО мають акредитовані НАЗЯВО освітні програми, 2 — акредитовані Міністерством освіти і науки України, 3 — умовні (відкладені) акредитації, 1 — не акредитовану. За другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» вибір ЗВО має переважно регіональний характер, крім того переважна

більшість освітніх програм є акредитованими НАЗЯВО. Встановлено різке збільшення абітурієнтів у 2024 році. Загалом по Україні кількість поданих заяв збільшилась на 34 % порівняно із 2023 роком, також збільшилась і кількість здобувачів, які вступили для здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти на 18 %.

Ключові слова: *якість освіти, спеціальна освіта, система забезпечення якості освіти, акредитація, вчитель спеціальної освіти.*

© Павлюк Р., 2025

© Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2025

Вступ. Сьогодні, в умовах активних євроінтеграційних процесів, які відбуваються в Україні, незважаючи на складні умови, спричинені військовими діями та повномасштабним вторгненням російської федерації на територію нашої держави, гостро постає питання забезпечення якості надання освітніх послуг для здобувачів на різних рівнях. У цьому аспекті важливим є врахування потреб осіб з особливими освітніми потребами, їх інтеграція в суспільстві та забезпечення рівного права для всіх у здобутті освіти. На законодавчому рівні існує ряд документів, які забезпечують право особам з ООП на отримання освіти та інтеграцію, проте на практиці існує ряд протиріч, які не дозволяють забезпечити цей процес на високому рівні та з високою ефективністю.

Основним протиріччям є система підготовки фахівців зі спеціальної освіти, які мають забезпечувати навчання та розвиток таких дітей. Маємо на увазі, що система підготовки фахівців зі спеціальної освіти в Україні залишається на основі медичного підходу, тобто за відповідними спеціалізаціями (нозологіями) відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України (нова редакція Наказу від 04.04.2024 № 260) на відміну від інших країн Європи та світу загалом (Польща, Фінляндія, Великобританія, США та ін.).

Нині заклади вищої освіти України здійснюють підготовку фахівців зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти відповідно до стандартів вищої освіти та відповідно до затвердженого переліку спеціалізацій (016.01 «Логопедія», 016.02 «Корекційна психопедагогіка», 016.03 «Ортопедагогіка», 016.04 «Сурдопедагогіка», 016.05 «Тифлопедагогіка») із присвоєнням кваліфікації «бакалавр / магістр зі спеціальної освіти за спеціалізацією «...», не маючи змоги готувати універсального педагога, координатора системи інклюзивної освіти в закладі освіти, тобто не дозволено присвоювати таку кваліфікацію.

Разом із цим є ще одне протиріччя, яке полягає в тому, що у 2022 році до Класифікатора професій введено посаду «вчитель спеціальної освіти», який якраз і має бути універсальним координатором та фахівцем зі спеціальної, інклюзивної освіти, й це теоретично має значно полегшити навчання дітей з ООП, проте жоден університет, навіть в межах своєї автономії, яка гарантована Законом України «Про вищу освіту», не може присвоювати таку кваліфікацію.

У цьому контексті варто розуміти та враховувати потреби сучасної реформи освіти в закладах загальної освіти відповідно до концепції Нової української школи. Також варто врахувати передові дослідження, в яких ідеться про вивчення особливостей діяльності спеціального педагога та його основних функцій — підтримка освітнього процесу в інклюзивному закладі освіти, здійснення педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами з незначними функціональними порушеннями в інклюзивному освітньому середовищі (Мартинчук О. В., 2018).

Тож, ми розуміємо, що наразі в українських школах немає жодної посади, серед посадових обов'язків якої була б компетентна опіка питаннями впровадження інклюзивного навчання. В українських закладах освіти працюють вчителі-дефектологи, вчителі-логопеди, до функціональних обов'язків яких входить надання корекційно-розвиткових послуг (Мартинчук О. та ін., 2023).

Натомість, як підтверджують сучасні дослідження, у закладах освіти США, низки європейських країн наявні відразу декілька таких посад у школах: вчитель спеціальної освіти (Special educational needs (SEN) teacher) або спеціальний педагог (special education teacher), а також наявна посада, пов'язана з координаційно-управлінською діяльністю — адміністратор спеціальної освіти (Administration of Special Education), координатор з питань особливих освітніх потреб (SENCO) (Мартинчук О. та ін., 2023).

Наступним протиріччям щодо присвоєння кваліфікації здобувачам вищої освіти є, як не дивно, автономія університетів — ЗВО самостійно можуть створювати освітні програми у межах спеціальностей та надавати освітні послуги відповідно до цих освітніх програм. Проте перелік кваліфікацій, які можуть присвоюватися, чітко регламентується стандартами вищої освіти або професійними стандартами. Наразі в Україні є затверджені стандарти вищої освіти для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта», проте професійні стандарти не затверджені.

Користуючись автономією, заклади вищої освіти України вільні у створенні освітніх програм, що вони всі активно й роблять. Проте не варто забувати про систему забезпечення якості вищої освіти та якості надання освітніх послуг здобувачам освіти, що іноді не є першочерговим для ЗВО, на жаль.

За даними сайту Єдиної державної бази з питань освіти (vstup.edbo.gov.ua), у 2023 році для вступу у заклади вищої освіти за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта» на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти 38 ЗВО України пропонували 187 конкурсних пропозицій, на другий (магістерський) — 33 і 204 відповідно. У 2024 році, за даними цього ж сайту, за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта» на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти уже 40 ЗВО України пропонували 188 конкурсних пропозицій, на другий (магістерський) збільшилась кількість ЗВО до 34 і 222 конкурсних пропозицій. Але така статистика у розрізі конкурсних пропозицій, форм навчання не є релевантною, оскільки деякі позиції зустрічаються двічі або й тричі через декілька хвиль вступу (додатковий конкурсний відбір). У нашому дослідженні ми проаналізуємо спектр освітніх програм та спробуємо вивчити загальні тенденції системи забезпечення якості освіти майбутніх фахівців зі спеціальної освіти в Україні.

Метою статті є вивчення системи забезпечення якості освіти майбутніх фахівців зі спеціальної освіти в Україні на основі аналізу конкурсних пропозицій для здобувачів освіти та навчально-медичного, організаційного складників діяльності ЗВО.

Завдання статті полягають у вивченні сучасного стану підготовки майбутніх фахівців зі спеціальної освіти у контексті спектру надання освітніх послуг за відповідними освітніми програмами закладами вищої освіти України; визначенні взаємозв'язку між якісними та кількісними показниками підготовки здобувачів

освіти за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта» на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти в ЗВО України.

Аналіз сучасних досліджень щодо вивчення системи забезпечення якості освіти фахівців зі спеціальної освіти в Україні вкотре дав змогу пересвідчитись в теоретичних методологічно-концептуальних підходах до дослідження та розроблення цієї проблеми. На сьогодні не представлено жодного комплексного практико-орієнтованого дослідження, у якому були б проілюстровані чи проаналізовані конкретні шляхи забезпечення / підвищення якості підготовки фахівців зі спеціальної освіти.

Розуміємо, що система забезпечення якості освіти майбутніх фахівців зі спеціальної освіти ґрунтується на значних здобутках сучасної педагогічної та психологічної галузей досліджень і вони є засадничими. Проте в сенсі динамічного розвитку суспільства, глобалізації та різних патогенних факторів (пандемії, війна тощо) підходи до проведення наукових досліджень змінюються і, на щастя, переходять в площину практичного застосування та імплементації в реальну практику підготовки тих чи інших фахівців та діяльність різних професійних галузей суспільства.

Сучасні дослідження у царині спеціальної освіти акцентують увагу на різних аспектах підготовки майбутніх фахівців. Так, Ю. Галайко у своїй дослідженні акцентує увагу на особливостях підготовки майбутніх фахівців зі спеціальної освіти, які базуються на засадах рефлексивного підходу: застосування комплексу підібраних форм і методів навчання, спрямованих на розвиток у студентів здатності компетентно діяти з урахуванням зовнішнього і внутрішнього впливу, схильних до прояву власної активності в теоретичному і методичному забезпеченні впровадження в освітянську практику інновацій (Галайко Ю. А., 2022).

Дослідження Докучіної Т. присвячені вивченню питань професійної мобільності фахівців зі спеціальної освіти у сучасному динамічно змінному суспільстві. Вчена вважає, що професійна мобільність фахівців зі спеціальної освіти визначається зміною місця роботи та зміною спеціальності, зокрема перекваліфікацією на іншу суміжну спеціальність (Докучіна Т. О., 2022). Це дослідження нам цікаве у контексті розширення професійних кваліфікацій фахівців зі спеціальної освіти, які беззаперечно позитивно впливають на забезпечення якості системи освіти майбутніх фахівців зі спеціальної освіти.

Кононова М. розробила критерії та показники професійного розвитку майбутніх фахівців зі спеціальної освіти, до яких включає такі: когнітивно-креативний, мотиваційно-ціннісний, практично-діяльнісний, особистісно-рефлексивний. Відповідно до таких критеріїв дослідниця пропонує будувати програму підготовки, яка, на її думку, буде забезпечувати якість підготовки майбутніх фахівців зі спеціальної освіти (Кононова М., 2019). І знову ж ми переконуємось, що дослідження має суто теоретичний бекграунд з малою вірогідністю практичного застосування в реаліях забезпечення системи якості освіти.

У контексті нашого науково-педагогічного дослідження варто звернути увагу на розвідки української вченої Мартинчук О., яка вперше в Україні здійснила характеристику підготовки фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі (Мартинчук О. В., 2019). Вчена справедливо зазначає про «ігнорування у системі фахової підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 016 Спеціальна освіта фактичних змін в освіті України, що зумовлені впровадженням інклюзивного навчання у контексті Нової української школи, нових характеристик освітнього простору закладів дошкільної та загальної середньої освіти, яке призводить до невідповідності фахової компетентності випускників вимогам соціального запиту і знижує якість підготовки до професійної діяльності у нових умовах інклюзивного освітнього середовища. Однією з причин такої ситуації, на думку вченої, є зміст освітньо-професійних програм, у яких закладено нозологічний підхід до підготовки фахівців у галузі спеціальної освіти та недостатньою мірою враховано умови професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. Відтак, освітня політика та сучасний стан інклюзивної практики вимагає розроблення новітніх підходів до підготовки фахівців зі спеціальної освіти і, відповідно, нових вимог до складання освітньо-професійних програм підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 016 Спеціальна освіта» (Мартинчук О. В., 2019).

Підтвердження потреби підготовки вчителя спеціальної освіти та ефективності його роботи в закладах освіти знаходимо в публікаціях зарубіжних вчених. Так, Jill V. Hamm, David Lee та Thomas W. Farmer (Hamm J. V. et al., 2024) у своєму дослідженні вказують на ефективність роботи вчителя спеціальної освіти в закладах освіти США. Вчені наголошують на необхідності такого фахівця у складі мультидисциплінарної команди закладу освіти від самого початку

навчання учнів і до моменту переходу учнів у старшу школу. Останнє є великим викликом для учня з ООП, і він має отримати суттєву підтримку вчителя спеціальної освіти на цьому етапі свого життя.

Дослідження Ming Hong (Ming H., 2024) широко та ґрунтовно презентують чинники впливу на формування професійної ідентичності вчителів спеціальної освіти. За результатами проведеного дослідження вчений констатує, що рівень професійної ідентичності вчителів спеціальної освіти у Китаї є досить високим та визначає чинники, які впливають на його формування — стресові ситуації та педагогічна підтримка колективу. У результаті дослідження вчений доходить висновку, що зниження рівня стресу та збільшення рівня педагогічної підтримки ефективно вплине на рівень професійної ідентичності вчителів спеціальної освіти.

Американські дослідники Maria B. Peterson-Ahmad, Randa Keeley, and Andrea Frazier (Peterson-Ahmad M. B., Keeley R., Frazier A., 2023) акцентують увагу на пошуку ефективних стратегій у підготовці вчителів спеціальної освіти для підтримки індивідуальної успішності учнів з ООП та їх соціально-емоційного розвитку. Також звертають увагу на пошук ефективних стратегій для поліпшення співпраці вчителів для підвищення рівня продуктивності учнів у шкільному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Теоретики та методологи галузі «Освіта / Педагогіка» широко публікують наукові дослідження, які слугують базисом для розроблення більш практичних підходів до системи підготовки фахівців зі спеціальної освіти зокрема. Так, В. Синьов, Д. Супрун та М. Шеремет систему та зміст підготовки майбутніх фахівців зі спеціальної освіти в ЗВО розглядають як «систему психолого-педагогічних, науково-практичних і організаційно-дослідницьких взаємопов'язаних заходів, що відображають специфіку навчального процесу, спрямованого на отримання кваліфікації, яка дасть змогу ефективно виконувати професійні завдання інноваційного характеру щодо здійснення наукової і професійної діяльності. Формування професійної компетентності студентів у системі спеціальної освіти розглядають як процес, який спрямований на оволодіння кваліфікацією відповідно до заданих професійних стандартів, що дозволить на основі сформованих професійно важливих якостей та творчої індивідуальності ефективно провадити фахову діяльність» (Синьов В., Супрун Д., Шеремет М., 2020).

Звісно, такі методологічні складники є засадничими й теоретично сприяють забезпеченню якості системи освіти фахівців зі спеціальної освіти, проте нині пріоритетом сучасних досліджень є розроблення практичних шляхів реалізації ефективних підходів та їх моніторингу в процесі підготовки фахівців, а не обґрунтування їх теоретичних та методологічних засад.

У контексті вивчення системи забезпечення якості освіти фахівців зі спеціальної освіти цікавим є дослідження українського вченого В. Стрельнікова, яке присвячене розробленню моделі моніторингу процесу формування професійної компетентності майбутніх педагогів спеціальної освіти (Стрельніков В. Ю., 2020). Дослідник вважає, що забезпечення гарантії якості засноване на вдосконаленні системи підготовки фахівців — навчальних планів і відповідних витрат; засобів на сертифікацію послуг ЗВО, оцінювання студентів; оцінювання адекватності факультету / інституту, викладачів, кураторів; оцінювання відповідності устаткування й приміщення (Стрельніков В. Ю., 2020).

До критеріїв моніторингу процесу формування професійної компетентності майбутніх педагогів спеціальної освіти вчений включає такі: навчальні плани з погляду навчання компетентності, указаній у державних освітніх стандартах, адекватних цільовій професійній підготовці; високий професіоналізм викладачів, адміністрації; взаємодія викладачів і співробітників з роботодавцями для узгодження змісту підготовки майбутніх педагогів спеціальної освіти і направлення студентів на робочі місця; обладнання та його придатність для цільової підготовки; процес відбору студентів на навчання; організація проведення іспитів; працевлаштування випускників на роботу за спеціальністю (Стрельніков В. Ю., 2020).

Такі критерії є цілком релевантними для визначення системи забезпечення якості освіти майбутніх фахівців зі спеціальної освіти у контексті сучасних вимог до підготовки фахівців за конкретною галуззю знань та спеціальністю. Проте, беручи їх за основу, модифікуємо їх та зробимо спробу проаналізувати діяльність закладів освіти України з підготовки фахівців зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти у контексті забезпечення ними якості освіти.

Зауважимо також, що перелічені критерії Ю. Стрельніковим цілком є релевантними з критеріями оцінювання освітньо-професійних програм Національним агентством із забезпечення якості освіти під час проходження акредитацій.

Нагадаємо:

- Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми.
- Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми.
- Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання.
- Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою.
- Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність.
- Критерій 6. Людські ресурси.
- Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси.
- Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми.
- Критерій 9. Прозорість та публічність.
- Критерій 10. Навчання через дослідження (Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, 2019).

Проте варто зауважити, що у травні 2024 року Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти розробили нове Положення про акредитацію освітніх програм, за яким здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (Наказ МОН від 15 травня 2024 року № 686), і це Положення вступило в дію із 01 серпня 2024 року. Відповідно до нового Положення акредитація освітньо-професійних та освітньо-наукових програм проводиться за такими критеріями:

- Критерій 1. Проектування освітньої програми.
- Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми.
- Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання.
- Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою.
- Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність.
- Критерій 6. Людські ресурси.
- Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси.
- Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітнього процесу.
- Критерій 9. Прозорість та публічність.
- Критерій 10. Навчання через дослідження (Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, 2024).

На перший погляд, критерії не зазнали суттєвих змін, проте внутрішні їхні характеристики суттєво змінились, і з 01 серпня 2024 року

заклади вищої освіти проходять процедуру акредитації, готують відомості про самооцінювання, оцінюються експертними групами та ГЕР дещо по-іншому. У нашому дослідженні ми не будемо аналізувати відмінності та особливості проходження акредитації відповідно до нового Положення, а будемо використовувати критерій «акредитовано» як відповідність якості забезпечення освітнього процесу за усіма параметрами.

Тож, виходячи із перерахованих вище критеріїв, за якими НАЗЯВО оцінює освітньо-професійні програми, наявність акредитації буде цілком релевантним критерієм для визначення системи забезпечення якості освіти майбутніх фахівців зі спеціальної освіти в Україні. Практика акредитації в Україні застосовується із 2019 року, тож усі освітні програми уже або пройшли акредитацію, або мають її проходити найближчим часом. Це означає, що ми можемо впевнено застосовувати в нашому дослідженні такий критерій.

Також, на нашу думку, важливим критерієм системи якості освіти є привабливість та попит освітньої програми та відповідного університету для абітурієнтів. Оскільки такий критерій не враховується під час проходження акредитацій освітніх програм, то вважаємо його врахувати при вивченні питання системи забезпечення

якості освіти майбутніх фахівців зі спеціальної освіти в Україні.

Отже, для досягнення мети нашого дослідження — вивчення системи забезпечення якості освіти майбутніх фахівців зі спеціальної освіти в Україні на основі аналізу конкурсних пропозицій для здобувачів освіти та навчально-медичного, організаційного складників діяльності ЗВО — ми використаємо *два критерії*: наявність акредитації від НАЗЯВО (свідчення про якість навчально-методичного забезпечення, кадрового забезпечення та ін. відповідно до критеріїв акредитаційної експертизи) та привабливість освітньої програми (обсяги поданих заяв, кількість зарахованих здобувачів тощо за даними вступної кампанії 2023 року, порівняно з такими ж показниками у 2024 році в Україні).

Для проведення дослідження нами було використано дані із відкритих ресурсів — сайту Єдиної державної бази з питань освіти (vstup.edbo.gov.ua) за результатами вступних кампаній 2023 і 2024 років.

Проаналізуємо результати за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» у розрізі обраних нами критеріїв: 1. Наявність акредитації від НАЗЯВО; 2. Привабливість освітньої програми (табл. 1).

Таблиця 1

ПЕРШИЙ (БАКАЛАВРСЬКИЙ) РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ
(за даними сайту <https://vstup.edbo.gov.ua/> станом на 06.01.2025)

№ з/п	Назва закладу освіти	К-ть освітніх програм	Назва ОПП	К-ть заяв (2023)	К-ть заяв (2024)	К-ть зарахованих (2023)	К-ть зарахованих (2024)	Наявність акредитації
1	Бердянський державний педагогічний університет	1	Логопедія. Спеціальна психологія	51	99	20	33	Акредитована
2	Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна»	1	Спеціальна освіта	3	8	1	5	Акредитовано (МОН)
3	Миколаївський інститут розвитку людини Університету «Україна»	1	Спеціальна освіта	1	1	1	0	Акредитовано (МОН)
4	Полтавський інститут економіки і права Університету «Україна»	1	Корекційна педагогіка та спеціальна психологія	2	7	1	0	Акредитовано (МОН)
5	Волинський національний університет імені Лесі Українки	1	Корекційна психопедагогіка та логопедія	133	135	35	46	Акредитована
6	Донбаський державний педагогічний університет	1	Спеціальна освіта (Логопедія. Олігофренопедагогіка)	37	21	9	6	Акредитовано (МОН)

№ з/п	Назва закладу освіти	К-ть освітніх програм	Назва ОПП	К-ть заяв (2023)	К-ть заяв (2024)	К-ть зарахованих (2023)	К-ть зарахованих (2024)	Наявність акредитації
7	Ужгородський національний університет	1	Олігофренопедагогіка. Здоров'я людини	66	60	21	17	Акредитована
8	Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського	1	Спеціальна освіта (Логопедія)	123	100	47	45	Акредитована
9	Луганський національний університет імені Тараса Шевченка	2	Спеціальна освіта. Логопедія. Спеціальна психологія	22	10	4	5	Акредитовано (МОН)
			Спеціальна освіта. Олігофренопедагогіка. Спеціальна психологія	1	1	1	0	Акредитовано (МОН)
10	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	1	Спеціальна освіта: олігофренопедагогіка та логопедія	145	124	43	46	Умовна (відкладена) акредитація
11	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	1	Спеціальна освіта (Логопедія)	–	72	–	18	Не акредитована
12	Житомирський державний університет імені Івана Франка	1	Спеціальна освіта (логопедія)	108	101	33	32	Акредитована
13	Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»	1	Спеціальна освіта	0	2	0	0	Акредитовано (МОН)
14	Запорізький національний університет	1	Логопедія	60	50	22	17	Акредитована
15	Ізмаїльський державний гуманітарний університет	1	Спеціальна освіта (логопедія). Інклюзивна освіта	27	14	4	4	Акредитовано (МОН)
16	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	2	Спеціальна освіта (Логопедія)	124	110	26	34	Акредитована
			Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)	23	–	11	–	Акредитована
			Корекційна психопедагогіка та інклюзивне навчання	–	22	–	10	Не акредитована
17	Київський столичний університет імені Бориса Грінченка	1	Логопедія	225	182	55	47	Акредитована з визначенням «зразкова»
18	Комунальний заклад «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради	2	Логопедія	29	13	10	5	Акредитовано (МОН)
			Олігофренопедагогіка	27	20	10	14	Акредитовано (МОН)
19	Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка» Черкаської обласної ради	1	Спеціальна освіта (логопедія). Інклюзивна освіта	0	0	0	0	Умовна (відкладена) акредитація

№ з/п	Назва закладу освіти	К-ть освітніх програм	Назва ОПП	К-ть заяв (2023)	К-ть заяв (2024)	К-ть зарахованих (2023)	К-ть зарахованих (2024)	Наявність акредитації
20	Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради	2	Спеціальна освіта (Логопедія)	40	32	15	12	Акредитована
			Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)	18	-	10	-	Акредитована
			Спеціальна освіта. Корекційна психопедагогіка	-	15	-	7	Акредитована
21	Криворізький державний педагогічний університет	1	Спеціальна освіта (Логопедія)	54	67	15	20	Акредитована
22	Львівський національний університет імені Івана Франка	2	Логопедія	297	284	74	58	Акредитовано (МОН)
			Корекційна психопедагогіка	23	52	6	13	Акредитовано (МОН)
23	Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	1	Спеціальна освіта. Логопедія	11	16	3	7	Не акредитована
24	Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського	1	Логопедія. Спеціальна психологія	24	26	5	6	Акредитована
25	Мукачівський державний університет	1	Спеціальна освіта. Логопедія	37	48	14	18	Умовна (відкладена) акредитація
26	Національний університет «Запорізька політехніка»	1	Корекційна освіта	17	23	4	2	Не акредитована
27	Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка	2	Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)	124	98	38	28	Акредитована
			Корекційна психопедагогіка. Фізична реабілітація	-	80	-	14	Не акредитована
28	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	1	Спеціальна освіта	159	161	39	41	Акредитована
29	Рівненський державний гуманітарний університет	1	Спеціальна освіта. Логопедія	157	158	40	38	Умовна (відкладена) акредитація
30	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	2	Спеціальна освіта (Логопедія)	45	61	19	20	Акредитовано (МОН)
			Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка. Логопедія)	14	-	3	-	Акредитовано (МОН)
			Корекційна психопедагогіка. Логопедія	-	26	-	12	Акредитовано (МОН)
31	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	1	Логопедія	132	112	39	23	Умовна (відкладена) акредитація

№ з/п	Назва закладу освіти	К-ть освітніх програм	Назва ОПП	К-ть заяв (2023)	К-ть заяв (2024)	К-ть зарахованих (2023)	К-ть зарахованих (2024)	Наявність акредитації
32	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	5	Логопедія	246	241	53	49	Акредитовано (МОН)
			Олігофренопедагогіка / Корекційна психопедагогіка	54	41	14	14	Акредитовано (МОН)
			Сурдопедагогіка	33	34	13	12	Акредитовано (МОН)
			Тифлопедагогіка	26	27	10	8	Акредитовано (МОН)
			Ортопедагогіка	16	23	5	11	Акредитовано (МОН)
33	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	1	Спеціальна освіта	58	45	12	14	Акредитовано (МОН)
34	Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди	2	Логопедія	89	77	28	22	Акредитована
			Олігофренопедагогіка	26	25	10	7	Акредитована
35	Херсонський державний університет	2	Логопедія	18	22	6	8	Акредитовано (МОН)
			Олігофренопедагогіка	9	8	4	2	Акредитовано (МОН)
36	Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія	1	Спеціальна освіта (Логопедія)	8	14	4	1	Не акредитована
37	Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка	1	Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка і логопедія)	51	–	19	–	Акредитовано (МОН)
			Спеціальна освіта (Корекційна психопедагогіка і логопедія)	–	44	–	19	Акредитовано (МОН)
38	Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	2	Логопедія	81	78	29	24	Акредитовано (МОН)
			Ортопедагогіка	48	45	20	17	Умовна (відкладена) акредитація
39	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	1	Логопедія	127	126	25	19	Не акредитована
40	Чорноморський національний університет імені Петра Могили	1	Логопедія та психокорекційний супровід	–	17	–	3	Не акредитована
	Всього	54		3249	3278	930	927	

З даних таблиці ми бачимо, що, як і було вказано вище, 38 ЗВО України оголошували набір за освітніми програмами зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» у 2023 році і 40 у 2024 році. Всього абітурієнти могли обрати для себе 54 освітні програми для подання заяв. Нагадаємо, що відповідно до Правил прийому у 2023 і 2024 році абітурієнти мали змогу пода-

ти до 5 заяв на конкурсні пропозиції, що фінансуються за кошти державного (регіонального) бюджету та до 15 заяв на конкурсні пропозиції, що фінансуються за кошти фізичних (юридичних) осіб.

Відповідно до Критерію 1 — Наявність акредитації від НАЗЯВО — лише 18 із 54 освітніх програм мають акредитацію (33 %) та 1 з-поміж

них має акредитацію із визначенням «зразкова». 26 освітніх програм (48 %) мають акредитацію від Міністерства освіти і науки України — це означає, що акредитація надана на спеціальність загалом, а не конкретну освітню програму і аналіз якості забезпечення освітнього процесу та якості надання освітніх послуг не проводився орієнтовно із 2019 року.

Із 54 освітніх програм 6 мають статус «умовна (відкладена) акредитація» — це свідчить про неповну відповідність критеріям, які застосовуються під час акредитації НАЗЯВО, і закладам вищої освіти надано час для усунення невідповідностей та проходження повторних акредитацій. Також 8 (14 %) освітніх програм мають статус «не акредитована». Такі освітні програми,

скоріше за все, були відкриті упродовж останніх 4-х років та ще не проходили процедуру акредитації.

Підсумовуючи аналіз за першим критерієм, констатуємо, що з-поміж 54 освітніх програм зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» лише 33 % мають йому відповідність та лише одна освітня програма на всю Україну має відзнаку «зразкова». Відповідно, 67 % освітніх програм не гарантують якість та відповідність вимогам, яким відповідають освітні програми, які акредитовані Національним агентством із забезпечення якості освіти.

Відповідно до другого критерію — привабливість освітньої програми — представимо дані в таблицях (див. *табл. 2* та *табл. 3*).

Таблиця 2

ТОП 10 ЗВО ЗА КІЛЬКІСТЮ ПОДАНИХ ЗАЯВ У 2023 РОЦІ
(за даними сайту <https://vstup.edbo.gov.ua/> станом на 06.01.2025)

Region	Назва закладу	Усього заяв	Середній бал	Наявність акредитації
Львівська область	Львівський національний університет імені Івана Франка	294	150.1	Акредитовано (МОН)
м. Київ	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	241	147.1	Акредитовано (МОН)
м. Київ	Київський університет імені Бориса Грінченка (нині — Київський столичний університет імені Бориса Грінченка)	218	146.9	Акредитовано (НАЗЯВО) із визначенням «зразкова»
Рівненська область	Рівненський державний гуманітарний університет	157	143.4	Умовна (відкладена) акредитація
Івано-Франківська область	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	156	148.2	Акредитована (НАЗЯВО)
Дніпропетровська область	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	145	147.7	Умовна (відкладена) акредитація
Волинська область	Волинський національний університет імені Лесі Українки	132	147.9	Акредитована (НАЗЯВО)
Тернопільська область	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	132	147.4	Умовна (відкладена) акредитація
Чернівецька область	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	127	147.3	Не акредитована
Полтавська область	Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка	121	149.5	Акредитована (НАЗЯВО)

ТОП 10 ЗВО ЗА КІЛЬКІСТЮ ПОДАНИХ ЗАЯВ У 2024 РОЦІ
(за даними сайту <https://vstup.edbo.gov.ua/> станом на 06.01.2025)

Регіон	Назва закладу	Усього заяв	Середній бал	Наявність акредитації
Львівська область	Львівський національний університет імені Івана Франка	279	148.8	Акредитовано (МОН)
м. Київ	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	241	144.6	Акредитовано (МОН)
м. Київ	Київський столичний університет імені Бориса Грінченка	182	146.8	Акредитовано (НАЗЯВО) із визначенням «зразкова»
Рівненська область	Рівненський державний гуманітарний університет	157	141.5	Умовна (відкладена) акредитація
Івано-Франківська область	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	157	145.7	Акредитована (НАЗЯВО)
Волинська область	Волинський національний університет імені Лесі Українки	132	145.8	Акредитована (НАЗЯВО)
Чернівецька область	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	121	145.5	Не акредитована
Дніпропетровська область	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	115	148.5	Умовна (відкладена) акредитація
Тернопільська область	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	111	148.0	Умовна (відкладена) акредитація
Хмельницька область	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	108	145.4	Акредитована (НАЗЯВО)

Як бачимо із даних в *табл. 2 і 3*, вибір вступників щодо закладів освіти за останні 5 років у перших п'яти закладах не змінився та кількість поданих заяв також не зазнала суттєвих змін. Варто звернути увагу на середній бал вступників, який у 2024 році знизився, порівняно із 2023 роком, хоча правила вступу були однаковими — абітурієнти склали Національний мультипредметний тест (НМТ).

Також варто звернути увагу, що абітурієнти віддавали перевагу при поданні заяв провідним закладам України у м. Львів, що є характерним у зв'язку із безпековими умовами під час воєнного стану в країні, та у м. Києві. Перевага для подання заяв надавалась університетам України, які знаходяться на заході країни, що також є закономірним у межах безпекових умов.

Якщо ж зіставити вибір вступників за 2024 рік із наявністю акредитації (нашим першим критерієм), то абітурієнти в основному обирали ЗВО, де наявна акредитація, проте не в усіх

університетах вона є від НАЗЯВО. Із даних, наведених в *табл. 3*, ми бачимо, що лише 4 ЗВО мають акредитовані НАЗЯВО освітні програми, 2 — акредитовані Міністерством освіти і науки України, 3 — умовні (відкладені) акредитації, 1 — не акредитовану. За цими результатами можемо припустити, що перша трійка університетів обрана за престижністю ЗВО та його місцем розташування, а інші — переважно обрані за регіональним контекстом та безпековою ситуацією в умовах дії воєнного стану в Україні і аж ніяк за наявністю відповідної акредитації, що підтверджує якість надання освітніх послуг. Така ж ситуація спостерігається і за даними вступу в 2023 році.

На основі аналізу за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за результатами вступних кампаній 2023 і 2024 років спостерігаємо незначну розбіжність у кількості вступників за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта» загалом по Україні та констатуємо факт, що вибір університету для здобуття вищої освіти має пріоритетність за популярністю,

але в основному за регіональним контекстом. При цьому вступники не приділяють значної уваги якості надання освітніх послуг та наявності відповідної акредитації.

Розглянемо результати за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» у розрізі обраних нами критеріїв (табл. 4).

Таблиця 4

ПЕРШИЙ (БАКАЛАВРСЬКИЙ) РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ
(за даними сайту <https://vstup.edbo.gov.ua/> станом на 06.01.2025 р.)

№ з/п	Назва закладу освіти	К-ть освітніх програм	Назва ОПП	К-ть заяв (2023)	К-ть заяв (2024)	К-ть зарахованих (2023)	К-ть зарахованих (2024)	Акредитація
1	Бердянський державний педагогічний університет	1	Спеціальна освіта	99	156	58	104	Акредитовано
2	Луцький інститут розвитку людини	1	Спеціальна освіта	5	14	4	5	Акредитовано (МОН)
3	Миколаївський інститут розвитку людини	1	Спеціальна освіта	22	21	19	21	Акредитовано (МОН)
4	Полтавський інститут економіки і права	1	Корекційна педагогіка та спеціальна психологія	28	12	24	9	Акредитовано (МОН)
5	Волинський національний університет імені Лесі Українки	2	Корекційна психопедагогіка	113	118	52	64	Акредитована
			Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта	10	44	6	9	Акредитована
6	Донбаський державний педагогічний університет	1	Спеціальна освіта (Логопедія. Корекційна психопедагогіка)	34	48	22	22	Акредитована
7	Ужгородський національний університет	1	Олігофренопедагогіка. Інклюзивна освіта	39	38	24	15	Акредитована
8	Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського	1	Спеціальна освіта (Логопедія)	83	116	61	69	Акредитовано (МОН)
9	Університет менеджменту освіти	1	Спеціальна освіта (за нозологіями)	1	1	0	1	Умовна (відкладена) акредитація
10	Луганський національний університет імені Тараса Шевченка	2	Спеціальна освіта. Логопедія. Спеціальна психологія	22	37	9	18	Акредитовано (МОН)
			Спеціальна освіта. Олігофренопедагогіка. Спеціальна психологія	8	–	1	–	Акредитовано (МОН)
			Спеціальна освіта (Корекційна психопедагогіка)	–	11	–	6	Акредитовано (МОН)
11	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	1	Спеціальна освіта (Логопедія)	101	96	67	47	Акредитовано (МОН)
12	Житомирський державний університет імені Івана Франка	1	Спеціальна освіта. Логопедія	143	162	94	92	Акредитована
13	Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»	1	Спеціальна освіта	3	5	0	0	Акредитовано (МОН)

№ з/п	Назва закладу освіти	К-ть освітніх програм	Назва ОПП	К-ть заяв (2023)	К-ть заяв (2024)	К-ть зарахованих (2023)	К-ть зарахованих (2024)	Акредитація
14	Запорізький національний університет	1	Логопедія	58	62	31	29	Акредитована
15	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	2	Спеціальна освіта (Логопедія)	130	138	88	68	Акредитована
			Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)	59	82	42	42	Акредитована
16	Київський столичний університет імені Бориса Грінченка	3	Логопедія	73	136	39	42	Акредитовано з визначенням «зразкова»
			Втручання при аутизмі	12	27	9	16	Акредитовано з визначенням «зразкова»
			Стратегії і практики інклюзивного навчання	13	10	7	5	Акредитована
17	Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради	2	Логопедія	24	22	16	17	Акредитована
			Психокорекційна педагогіка та психологія	31	20	25	13	Акредитована
18	«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради	2	Спеціальна освіта	37	34	23	14	Акредитована
			Спеціальна освіта. Корекційна психопедагогіка	27	21	19	7	Акредитована
19	Криворізький державний педагогічний університет	1	Спеціальна освіта (Логопедія)	21	42	17	21	Акредитована
20	Львівський національний університет імені Івана Франка	1	Логопедія	74	153	35	64	Акредитована
21	Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	1	Спеціальна освіта. Логопедія	38	59	27	33	Умовна (відкладена) акредитація
22	Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського	1	Логопедія	38	37	14	23	Акредитовано (МОН)
23	Національний університет «Запорізька політехніка»	1	Корекційна освіта	29	14	15	5	Не акредитована
24	Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка	2	Спеціальна та інклюзивна освіта	51	123	31	60	Акредитована
			Корекційна психопедагогіка. Фізична реабілітація	–	40	–	18	Не акредитована
25	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	2	Інклюзія в освіті	60	54	32	27	Акредитована
			Спеціальна освіта (логопедія)	43	91	18	36	Умовна (відкладена) акредитація
26	Рівненський державний гуманітарний університет	1	Спеціальна освіта. Логопедія	93	144	49	68	Акредитована

№ з/п	Назва закладу освіти	К-ть освітніх програм	Назва ОПП	К-ть заяв (2023)	К-ть заяв (2024)	К-ть зарахованих (2023)	К-ть зарахованих (2024)	Акредитація
27	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	3	Спеціальна освіта (Корекційна психопедагогіка. Логопедія)	35	22	21	22	Умовна (відкладена) акредитація
			Спеціальна освіта (Логопедія)	26	56	14	28	Акредитована
			Спеціальна освіта (Тифлопедагогіка. Сурдопедагогіка)	6	20	5	12	Умовна (відкладена) акредитація
28	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	1	Інклюзивна освіта	20	36	14	24	Акредитована
29	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	8	Логопедія	95	149	62	68	Акредитовано (МОН)
			Мовленнєва терапія	47	152	31	47	Акредитовано (МОН)
			Психокорекційна педагогіка з ортопедагогікою	28	52	23	25	Акредитовано (МОН)
			Реабілітаційна педагогіка	38	73	17	30	Акредитовано (МОН)
			Тифлопедагогіка та спеціальна психологія	25	22	10	8	Акредитовано (МОН)
			Тифлопедагогіка та інклюзивна освіта	11	21	7	14	Акредитовано (МОН)
			Сурдопедагогіка і сурдопсихологія	9	15	6	4	Акредитовано (МОН)
			Сурдопедагогіка	6	17	3	5	Акредитовано (МОН)
30	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	1	Спеціальна освіта (Логопедія)	111	149	91	88	Умовна (відкладена) акредитація
31	Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди	3	Логопедія	56	147	39	85	Акредитована
			Олігофренопедагогіка	28	79	19	48	Акредитована
			Тифлопедагогіка. Сурдопедагогіка	–	36	–	25	Не акредитована
32	Херсонський державний університет	2	Логопедія	27	31	16	15	Акредитовано (МОН)
			Олігофренопедагогіка	19	29	13	13	Акредитовано (МОН)
33	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	1	Логопедія	21	80	13	28	Акредитована
34	Чорноморський національний університет імені Петра Могили	1	Логопедія та психокорекційний супровід	–	37	–	10	Не акредитована
	Разом	55		2230	3411	1382	1689	

З даними таблиці бачимо, що у 2023 році 33 ЗВО пропонували конкурсні пропозиції для вступу за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» і 34 у 2024 році. Загалом станом на 2024 рік в Україні було запропоновано вступ за 55 освітніми програми.

Аналізуючи дані за Критерієм 1 нашого дослідження — наявність акредитації від НАЗЯВО, — маємо такі результати:

- акредитовано (НАЗЯВО) — 26 освітніх програм (47 %), 2 із них із визначення «зразкова»;
- акредитовано (МОН) — 20 освітніх програм (36 %);

— умовна (відкладена) акредитація — 6 освітніх програм (10 %);

— не акредитовано — 4 освітні програми (7 %).

Можемо констатувати, що ситуація із якістю надання освітніх послуг та забезпеченням якості освіти за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» є значно кращою, порівняно із першим (бакалаврським), і становить 47 % акредитованих НАЗЯВО освітніх програм на противагу 33 % першого рівня.

Відповідно до Критерію 2 — привабливість освітньої програми — представимо дані в таблицях (табл. 5, 6).

Таблиця 5

ТОП 10 ЗВО ЗА КІЛЬКІСТЮ ПОДАНИХ ЗАЯВ У 2023 РОЦІ
(за даними сайту <https://vstup.edbo.gov.ua/> станом на 06.01.2025 р.)

Регіон	Назва закладу	Усього заяв	Наявність акредитації
м. Київ	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	218	Акредитовано (МОН)
Хмельницька область	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	166	Акредитована (НАЗЯВО)
Житомирська область	Житомирський державний університет імені Івана Франка	136	Акредитована (НАЗЯВО)
Волинська область	Волинський національний університет імені Лесі Українки	118	Акредитована (НАЗЯВО)
Черкаська область	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	110	Умовна (відкладена) акредитація
Дніпропетровська область	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	104	Акредитовано (МОН)
Івано-Франківська область	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	86	1 ОП — Акредитована (НАЗЯВО) 1 ОП — Умовна (відкладена) акредитація
Запорізька область	Бердянський державний педагогічний університет	85	Акредитована (НАЗЯВО)
м. Київ	Київський університет імені Бориса Грінченка (нині Київський столичний університет імені Бориса Грінченка)	84	2 ОП — Акредитовано (НАЗЯВО) із визначенням «зразкова» 1 ОП — Не акредитована
Рівненська область	Рівненський державний гуманітарний університет	83	Акредитована (НАЗЯВО)

Таблиця 6

ТОП 10 ЗВО ЗА КІЛЬКІСТЮ ПОДАНИХ ЗАЯВ У 2024 РОЦІ
(за даними сайту <https://vstup.edbo.gov.ua/> станом на 06.01.2025 р.)

Регіон	Назва закладу	Усього заяв	Заяв на бюджет
м. Київ	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	473	Акредитовано (МОН)
Харківська область	Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди	245	2 ОП — Акредитовано (МОН) 1 ОП — Не акредитована

Регіон	Назва закладу	Усього заяв	Заяв на бюджет
Хмельницька область	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	210	Акредитована (НАЗЯВО)
м. Київ	Київський столичний університет імені Бориса Грінченка	159	2 ОП — Акредитовано (НАЗЯВО) із визначенням «зразкова» 1 ОП — Акредитована (НАЗЯВО)
Полтавська область	Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка	156	1 ОП — Акредитовано (НАЗЯВО) 1 ОП — Не акредитована
Житомирська область	Житомирський державний університет імені Івана Франка	155	Акредитована (НАЗЯВО)
Львівська область	Львівський національний університет імені Івана Франка	149	Акредитована (НАЗЯВО)
Запорізька область	Бердянський державний педагогічний університет	147	Акредитована (НАЗЯВО)
Черкаська область	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	145	Умовна (відкладена) акредитація
Рівненська область	Рівненський державний гуманітарний університет	141	Акредитована (НАЗЯВО)

Як бачимо із даних у таблицях 5 і 6, вибір вступниками закладу освіти має переважно регіональний характер, крім того, переважна більшість освітніх програм є акредитованими НАЗЯВО. Варто звернути увагу на різке збільшення абітурієнтів у 2024 році. Загалом по Україні кількість поданих заяв збільшилась на 34 % порівняно із 2023 роком, також збільшилась і кількість здобувачів, які вступили для здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти, на 18 %.

Зіставляючи перший та другий критерій, стає цілком очевидно, що вступники обирають в першу чергу «брендові» університети, які відомі своєю багаторічною історією, проте, як провідний заклад вищої освіти, не має підтвердженої акредитації за сучасними вимогами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Також, як ми і вказували вище, чітко прослідковується регіональний контекст вибору ЗВО, і це є цілком закономірним, оскільки переважна більшість здобувачів — це студенти заочної форми навчання і більшість із них здобуває другу вищу освіту.

Наприкінці нашого дослідження хотілося б звернути увагу на проблему, яка нині існує в Україні, — підготовка універсального координатора інклюзивного навчання в закладах освіти, яка є нагальною потребою. З-поміж усіх бакалаврських освітніх програм підготовка фахівців зі спеціальної освіти відбувається в основному за спеціалізаціями (нозологіями), які вказані в Наказі Міністерства освіти і науки

України «Про затвердження Переліку предметних спеціальностей спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями), спеціалізацій предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови)), спеціалізацій спеціальностей 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) та 016 «Спеціальна освіта», за якими здійснюється розміщення державного (регіонального) замовлення» від 04.04.2024 № 260, — «Логопедія», «Корекційна психопедагогіка», «Ортопедагогіка», «Сурдопедагогіка», «Тифлопедагогіка». Такий перелік обмежує та унеможливає підготовку спеціального педагога, який і може стати тим універсальним координатором інклюзивного навчання закладу освіти.

Тож з-поміж усіх освітніх програм ми бачимо таку статистику підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти:

— спеціалізація «Логопедія» — 34 освітні програми;

— спеціалізація «Корекційна психопедагогіка» («Олігофренопедагогіка» у 2023 р.) — 12 освітніх програм;

— спеціалізація «Ортопедагогіка» — 2 освітні програми;

— спеціалізація «Сурдопедагогіка» — 1 освітня програма;

— спеціалізація «Тифлопедагогіка» — 1 освітня програма;

— поєднання декількох спеціалізацій — 5 освітніх програм;

— поза спеціалізаціями — 0 освітніх програм.

Проте деякі університети на першому (бакалаврському) рівні розпочинають приділяти увагу питанням інклюзивної освіти тощо, включаючи в назву освітньої програми конкретний її фокус (у цьому контексті ми не беремо до уваги стандартну «спеціальну психологію»):

- Спеціальна освіта (логопедія). Інклюзивна освіта (Ізмаїльський державний гуманітарний університет);

- Корекційна психопедагогіка та інклюзивне навчання (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка);

- Спеціальна освіта (логопедія). Інклюзивна освіта (Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка» Черкаської обласної ради);

- Корекційна психопедагогіка. Фізична реабілітація (Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка);

- Логопедія та психокорекційний супровід (Чорноморський національний університет імені Петра Могили).

Проте, на превеликий жаль, ці освітні програми мають дуже малу кількість зарахованих на навчання здобувачів та кількість поданих заяв, або і взагалі мають нульові показники.

Щодо другого (магістерського) рівня вищої освіти ситуація дещо інша й обнадійлива:

- спеціалізація «Логопедія» — 27 освітніх програм;

- спеціалізація «Корекційна психопедагогіка» («Олігофренопедагогіка» у 2023 р.) — 10 освітніх програм;

- спеціалізація «Ортопедагогіка» — 0 освітніх програм;

- спеціалізація «Сурдопедагогіка» — 2 освітні програми;

- спеціалізація «Тифлопедагогіка» — 2 освітні програми;

- поєднання декількох спеціалізацій — 4 освітні програми;

- поза спеціалізаціями — 5 освітніх програм.

Варто відмітити на другому (магістерському) рівні такі освітні програми:

- Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта (Волинський національний університет імені Лесі Українки);

- Олігофренопедагогіка. Інклюзивна освіта (Ужгородський національний університет);

- Втручання при аутизмі (Київський столичний університет імені Бориса Грінченка);

- Стратегії і практики інклюзивного навчання (Київський столичний університет імені Бориса Грінченка);

- Спеціальна та інклюзивна освіта (Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка);

- Тифлопедагогіка та інклюзивна освіта (Український державний університет імені Михайла Драгоманова);

- Інклюзія в освіті (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника).

На другому (магістерському) рівні унікальні та відмінні від інших освітні програми користуються помірною популярністю та усвідомленим вибором ОП абітурієнтами, що підкреслює важливість руху ЗВО та наукової спільноти у розвії підготовки майбутнього спеціального педагога, здатного професійно і якісно забезпечувати інклюзивне навчання у закладах освіти різного рівня.

Висновки. Результати проведеного аналізу освітніх програм за визначеними нами критеріями — наявність акредитації від НАЗЯВО (свідчення про якість навчально-методичного забезпечення, кадрового забезпечення та ін. відповідно до критеріїв акредитаційної експертизи) та привабливості освітньої програми (обсяги поданих заяв, кількість зарахованих здобувачів тощо за даними вступної кампанії 2023 року, порівняно з такими ж показниками у 2024 році в Україні) — дали змогу проаналізувати кількісні показники системи забезпечення якості підготовки фахівців на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» в закладах вищої освіти України.

Відповідно до першого критерію нашого дослідження встановлено, що першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти 18 (33 %) із 54 освітніх програм мають акредитацію від Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, 1 з-поміж них має акредитацію із визначенням «зразкова», 26 освітніх програм (48 %) мають акредитацію від Міністерства освіти і науки України, 6 — статус «умовна (відкладена) акредитація» та 8 (14 %) освітніх програм мають статус «не акредитована». Щодо другого (магістерського) рівня вищої освіти, то із 55 освітніх програм 26 (47 %) акредитовано НАЗЯВО, 2 із них — із визначення «зразкова», 20 освітніх програм (36 %) акредитовано Міністерством освіти і науки України, 6 (10 %) — мають умовну (відкладену) акредитацію та 4 освітні програми (7 %) — не акредитовані.

Відповідно до визначеного другого критерію маємо такі результати: при поданні заяв абітурієнти віддавали перевагу провідним закладам України у м. Львів, що є характерним у зв'язку

із безпековими умовами під час воєнного стану в країні, та у м. Києві. Очевидним є те, що перевага для подання заяв надавалась університетам України, які знаходяться на заході країни, що є закономірним у межах безпекових умов. У 2024 році абітурієнти в основному обирали акредитовані освітні програми, проте не в усіх університетах вона є від НАЗЯВО: 4 ЗВО мають акредитовані НАЗЯВО освітні програми, 2 — акредитовані Міністерством освіти і науки України, 3 — умовні (відкладені) акредитації, 1 — не акредитовану.

За другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» вибір ЗВО має переважно регіональний характер, крім того, переважна більшість освітніх програм є акредитована НАЗЯВО. Варто звер-

нути увагу на різке збільшення абітурієнтів у 2024 році. Загалом по Україні кількість поданих заяв збільшилась на 34 % порівняно із 2023 роком, також збільшилась і кількість здобувачів, які вступили для здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти, на 18 %.

Перспективами подальших наукових досліджень вбачаємо глибший аналіз системи забезпечення якості вищої освіти за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями вищої освіти зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» шляхом аналізу освітніх програм та навчальних планів та їх відповідності сучасним вимогам до кваліфікації бакалавра / магістра зі спеціальної освіти та Професійному стандарту на групу професій «Вчитель-логопед», «Логопед».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галайко Ю. А. Теоретико-методологічні засади інноваційних технологій у професійній підготовці фахівців зі спеціальної освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2022. Вип. № 2. С. 145–150.
2. Докучина Т. О. Професійна мобільність фахівців спеціальної освіти у контексті міждисциплінарного дискурсу. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2022. Вип. 1 (50). С. 86–89.
3. Кононова М. Критерії та показники професійного розвитку майбутніх фахівців спеціальної освіти. *Педагогічні науки*. 2019. № 713. С. 83–87. DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2019.73.180972>
4. Мартинчук О. В. Концепція підготовки майбутніх фахівців у галузі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2018. № 1. С. 49–53.
5. Мартинчук О., Бородата Ж., Гомон Я., Кордиш Ю. Аналіз міжнародного досвіду у контексті розроблення вітчизняного профілю вчителя спеціальної освіти. Освіта осіб з особливими потребами в умовах миру і війни: матеріали IX Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології. 2023. С. 332–337.
6. Мартинчук О. В. Теорія і практика підготовки фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.03. Київ, 2019. 45 с.
7. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text> (дата звернення: 20.05.2024).
8. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2024 № 686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#n7> (дата звернення: 06.01.2025).
9. Синьов В., Супрун Д., Шеремет М. Тенденції професійної підготовки фахівців спеціальної освіти в системі вищої школи. *Вища освіта України*. 2020. № 1. С. 34–42.
10. Стрельников В. Ю. Модель моніторингу процесу формування професійної компетентності майбутніх педагогів спеціальної освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. № 69. 2020. С. 34–42.
11. Hamm, J. V., Lee, D., & Farmer, T. W. (2024). Social (Dis)Integration: Using Social Ties and Networks to Understand Potential Sources of and Leverage Points for Middle School Special Education Teachers' Burnout. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*. DOI: 10.1177/10634266241237998
12. Ming, Hong (2024). Status, Influencing Factors and Paths on Professional Identity of Special Education Teachers. *International Journal of Inclusive Education*. DOI: 10.1080/13603116.2024.2318614
13. Peterson-Ahmad, Maria B., Randa Keeley, and Andrea Frazier (2023). Using Mixed Reality to Support Inclusive Teaching Strategies in General and Special Education Preparation Programs. *Social Sciences* 12: 596. DOI: 10.3390/socsci12110596.

REFERENCES

1. Halaiko, Yu. A. (2022). Teoretyko-metodolohichni zasady innovatsiinykh tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi fakhivtsiv zi spetsialnoi osvity [Theoretical and methodological foundations of innovative technologies in the professional training of special education specialists]. *Bulletin of the Bohdan Khmelnytskyi National University of Cherkasy, Series "Pedagogical Sciences"*, Issue 2, pp. 145–150 [in Ukrainian].
2. Dokuchina, T. O. (2022). Profesiina mobilnist fakhivtsiv spetsialnoi osvity u konteksti mizhdystsyplinarnoho dyskursu [Professional Mobility of Special Education Professionals in the Context of Interdisciplinary Discourse]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University, Series "Pedagogy. Social Work"*, Issue 1(50), pp. 86–89 [in Ukrainian].
3. Kononova, M. (2019). Kryterii ta pokaznyky profesiinoho rozvytku maibutnikh fakhivtsiv spetsialnoi osvity [Criteria and Indicators of Professional Development of Future Special Education Specialists]. *Pedagogical Sciences*, 2019, № 713, pp. 83–87 [in Ukrainian].
<https://doi.org/10.33989/2524-2474.2019.73.180972>
4. Martynchuk, O. V. (2018). Kontseptsiiia pidhotovky mayibutnikh fakhivtsiv u haluzi spetsialnoi osvity do profesiinnoi diialnosti v inkluzyivnomu osvithnomu seredovyshchi [The concept of training future specialists in the field of special education for professional activity in an inclusive educational environment]. *Collection of scientific papers of Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of the University "Ukraine"*, 1, pp. 49–53 [in Ukrainian].
5. Martynchuk, O., Borodata, Zh., Homon, Ya., & Kordysh, Yu. (2023). Analiz mizhnarodnoho dosvidu u konteksti rozroblennia vitchyznianoho profilu vchytelia spetsialnoi osvity [Analysis of international experience in the context of developing the national profile of a special education teacher]. In *Education of Persons with Special Needs in Peace and War*, Proceedings of the IX International Congress on Special Pedagogy and Psychology, pp. 332–337 [in Ukrainian].
6. Martynchuk, O. V. (2019). Teoriia i praktyka pidhotovky fakhivtsiv zi spetsialnoi osvity do profesiinnoi diialnosti v inkluzyivnomu osvithnomu seredovyshchi [Theory and Practice of Training Special Education Specialists for Professional Activity in an Inclusive Educational Environment]. Author's abstract of the dissertation for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences: 13.00.03, Kyiv, 45 p. [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro akredytatsiiu osvitnikh prohram, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka здобувачів вищої освіти. (2019). [On Approval of the Regulation on Accreditation of Educational Programs for the Training of Higher Education Applicants]. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine (№. 977 of 11.07.2019) [in Ukrainian].
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>
8. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro akredytatsiiu osvitnikh prohram, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka здобувачів вищої освіти. (2024). [On Approval of the Regulation on Accreditation of Educational Programs for the Training of Higher Education Applicants]. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine (№. 686 of 15.05.2024). [Electronic resource]. [in Ukrainian].
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#n7>
9. Syniov, V., Suprun, D., & Sherenet, M. (2020). Tendentsii profesiinnoi pidhotovky fakhivtsiv spetsialnoi osvity v systemi vyshchoi shkoly [Trends in Professional Training of Special Education Specialists in the Higher Education System]. *Higher Education of Ukraine*, 1, pp. 34–42 [in Ukrainian].
10. Strelnikov, V. Yu. (2020). Model monitorynhu protsesu formuvannia profesiinnoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv spetsialnoi osvity [Model for Monitoring the Process of Forming Professional Competence of Future Special Education Teachers]. *Problems of Engineering and Pedagogical Education*, 69, pp. 34–42 [in Ukrainian].
11. Hamm, J. V., Lee, D., & Farmer, T. W. (2024). Social (Dis)Integration: Using Social Ties and Networks to Understand Potential Sources of and Leverage Points for Middle School Special Education Teachers' Burnout. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders* [in English].
DOI: 10.1177/10634266241237998
12. Ming, Hong (2024). Status, Influencing Factors and Paths on Professional Identity of Special Education Teachers. *International Journal of Inclusive Education* [in English].
DOI: 10.1080/13603116.2024.2318614
13. Peterson-Ahmad, Maria B., Randa Keeley, and Andrea Frazier (2023). Using Mixed Reality to Support Inclusive Teaching Strategies in General and Special Education Preparation Programs. *Social Sciences*, 12: 596 [in English].
DOI: 10.3390/socsci12110596

**QUALITY ASSURANCE SYSTEM IN EDUCATION
FOR FUTURE SPECIALISTS IN SPECIAL EDUCATION IN UKRAINE**

Abstract. The article is devoted to the study of the features of the quality assurance system in education for future specialists in special education at the first (bachelor's) and second (master's) levels of higher education in Ukraine. Based on the analysis of modern Ukrainian research, it was determined that theoretical methodological and conceptual approaches to the study and development of this problem are still leading in Ukraine. To date, no comprehensive, practice-oriented research has been presented that would illustrate or analyse specific ways to ensure/improve the quality of training for special education professionals. Unlike Ukrainian studies, foreign studies offer specific, practice-oriented approaches to the quality assurance system in education for future specialists in special/inclusive education.

Two criteria were used to conduct the study: the availability of accreditation from the National Agency for Quality Assurance in Higher Education (evidence of the quality of educational and methodological support, staffing, etc. in accordance with the criteria of the accreditation examination) and the attractiveness of the educational program (volume of applications submitted, number of enrolled applicants, etc. according to the data of the 2023 admission campaign, compared to the same indicators in 2024 in Ukraine).

It was established that at the first (bachelor's) level of higher education, 18 (33 %) of 54 educational programs have accreditation from the National Agency for Quality Assurance in Higher Education, 1 of them has accreditation with the definition of "exemplary", 26 educational programs (48 %) have accreditation from the Ministry of Education and Science of Ukraine, 6 have the status of "conditional (delayed) accreditation" and 8 (14 %) educational programs have the status of "not accredited". As for the second (master's) level of higher education, out of 55 educational programs, 26 (47 %) are accredited by National Agency for Quality Assurance in Higher Education, 2 are accredited by the definition of "exemplary", 20 educational programs (36 %) are accredited by the Ministry of Education and Science of Ukraine, 6 educational programs (10 %) have conditional (delayed) accreditation and 4 educational programs (7 %) are not accredited.

According to the second criterion, it was established: applicants gave preference when submitting applications to the leading institutions of Ukraine in Lviv and Kyiv. Also, preference for submitting applications was given to universities of Ukraine located in the west of the country, which is natural within the framework of security conditions. In 2024, applicants mainly chose accredited educational programs, but not all universities have it from National Agency for Quality Assurance in Higher Education — 4 HEIs have educational programs accredited by National Agency for Quality Assurance in Higher Education, 2 are accredited by the Ministry of Education and Science of Ukraine, 3 are conditional (delayed) accreditations, 1 is not accredited. At the second (master's) level of higher education in the specialty 016 Special Education, the choice of HEIs is mainly regional, in addition, most educational programs are accredited by National Agency for Quality Assurance in Higher Education. A sharp increase in applicants was established in 2024. In general, the number of applications submitted in Ukraine increased by 34 % compared to 2023, and the number of applicants who entered the second (master's) level of higher education also increased by 18 %.

Keywords: quality of education, special education, quality assurance system in education, accreditation, special education teacher.

Стаття надійшла до редакції: 22.03.2025.

Прийнято для публікації: 10.04.2025.